

“El maoisme es presentà com una alternativa revolucionària”

JORDI PÀLLAS

L'historiador Pelai Pagès repassa l'evolució del maoisme a la Xina i a Europa, i també la influència que tingué en el maig del 68 i en grups armats europeus i llatinoamericans.

Què va afegir Mao al marxisme-leninisme?

—S'ha fet un gran mite del personatge de Mao i se n'ha exagerat molt l'aportació teòrica. Si et llegeixes el seu *Llibre roig* veus que és d'un simplisme espectacular. En primera instància, en l'estratègia revolucionària, sí que es va diferenciar clarament del model soviètic rus, que era l'únic que hi havia quan ell es proposa la revolució a Xina, perquè Mao dóna protagonisme als pagesos. Així com el model clàssic del marxisme i del leninisme basa tota la importància en la classe obrera industrial, que ha de ser l'avantguarda del procés revolucionari, Mao, en vista d'una situació en què pràcticament no existeix classe obrera industrial, dóna importància a una pagesia que és fonamental a mitjan segle XX. Això sí que trenca amb la teoria clàssica del marxisme, que se centrava en la classe obrera industrial com a agent revolucionari bàsic.

—Però això és una adaptació a les característiques concretes de la Xina.

—Sí. És un canvi d'estratègia per a adaptar-se a la realitat d'una Xina que era bàsicament rural. De tota manera, jo també diria que Mao va ser un gran manipulador de masses, en el sentit que des de molts punts de vista va manipular la pagesia sobre la qual es basava i després, quan li va interessar, va promoure associacions de base per qüestionar aquells qui compartien el poder amb ell. Això va passar després amb la revolució cultural. Aquesta revolució, que sempre es destaca com una de les principals aportacions del maoisme, no és sinó un moviment de masses destinat a qüestionar el poder per tal que Mao es pugui alliberar dels contrincants polítics al si del Partit Comunista Xinès.

—Eren contrincants que procedien d'aquella pagesia?

—No, no necessàriament. En tot procés revolucionari, un cop s'ha aconseguit el poder, es generen debats sobre com s'ha de governar. Durant molt de temps, Mao va seguir el model soviètic. Després va fer canvis i va intentar canviar el model per un de propi. Mai no se'n va sortir. El gran fracàs del maoisme va ser econòmic. I, arran de les crítiques dels companys de partit, sobretot arran del fracàs del *gran salt endavant*, que és la política que porta a terme els anys 60 —ja després de deu anys de revolució—, amb un intent d'industrialització forçada, i que no reïx... doncs arran de les crítiques per aquest fracàs posa en funcionament la revolució cultural: la seva gran aportació és que el poder, com a tal, pot se qüestionat per les bases. És quan surten els joves guàrdies roigs, la joventut universitària convenientment manipulada per Mao, que utilitza tots els sistemes possibles per qüestionar càrrecs —tant locals com provincials com estatals— del poder polític.

—La República Popular de la Xina es crea ara fa seixanta anys, el 1949; deu anys després hi ha el *gran salt endavant*, i el 1965 la revolució cultural.

—Al començament del procés revolucionari cal fer la reforma agrària, seguint el model soviètic, a través de les nacionalitzacions. Hi ha un procés força violent contra els propietaris i grans terratinents. La Xina, en molts aspectes, era un estat semifeudal, amb una mena de senyors feudals molts dels quals tenien estat propi. La revolució intenta acabar-ho. Comença un procés de revolució al camp que no acaba de resoldre els problemes reals. Els pagesos se senten molt frustrats perquè passen a ser mers treballadors del camp sense que les terres siguin propietat seva. L'aspiració de qualsevol pagès és poder arribar a controlar la producció.

—Eren de l'estat.

—Sí, és el mateix model que ja començava a fracassar a la Unió Soviètica. Això genera el *gran salt endavant*, que d'una banda potencia la industrialització i d'altra fa reagrupaments camperols —agrupa milers de famílies en comunes col·lectives— i alguns historiadors parlen de milions de morts de gana. La fam serà una de les xacres d'aquest període, deu anys després de la revolució. Mao passa a ser objecte de moltes crítiques. Econòmicament, mai no resoldrà els problemes del país. Caldrà esperar les reformes de Deng Xiaoping, després de la mort de Mao, el 1976, quan es reintrodueixen relacions capitalistes. Aquestes reformes, de fet, neixen d'una pugna de l'època de Mao: entre els moderats que volien introduir elements capitalistes i una certa economia de mercat al camp i els radicals que s'hi oposaven i volien mantenir el sistema soviètic. Cosa molt curiosa, perquè les relacions amb l'URSS no havien estat bones. Malgrat això, Mao segueix el model estalinista, fins i tot quan l'URSS el critica.

—**Dèieu que el *Llibre roig* de Mao presenta un pensament molt simplista, però, en canvi, els moviments revolucionaris europeus dels anys 60 s'emmirallen en Mao.**

—El pensament de Mao arriba després de la revolució cultural, el 1965 o 1966, i atreu intel·lectuals de pes, com ara Jean-Paul Sartre. És molt curiós que uns intel·lectuals en principi tan intel·ligents facin cas d'un pensament tan simple i tan simplista com el de Mao. Jo ho atribueixo al fet que no segueixen el seu pensament, sinó que el maoïsmes es presenta com una alternativa revolucionària en un moment en què la Unió Soviètica ja ha abandonat la necessitat de fer la revolució a escala mundial.

—**La revolució permanent era la diferència entre el maoïsmes i la Unió Soviètica.**

—Sí. I ell ho va fer servir d'una manera molt maquiavèlica. Va inaugurar una dinàmica perversa —que després més dictadures van practicar— en què els intel·lectuals s'havien de proletaritzar. A la nostra època alguns deien que calia que la bota proletària entrés a la universitat. Això, a la societat xinesa,

va originar un caos. I van començar les deportacions de sectors molt amplis de la població. La pràctica no va aportar res de positiu i va crear molts ressentiments.

—**Això s'exporta amb èxit?**

—A Cambodja...

—**Pol Pot.**

—Pol Pot, a Cambodja, és el cas més clar d'una estratègia maoïsta que s'intenta aplicar al punt més extrem i ja sabem què va portar. Centenars de milers de morts. És un model molt asiàtic. Sempre m'ha sorprès el ressò que va tenir a Europa, que va ser molt efímer: no va arribar a tenir ni dues dècades d'existència. Passada la flamarada de la revolució cultural xinesa, apareixen els grups armats —Mao practicava també la guerra revolucionària contra el capitalisme—, com ara les Brigades Roges a Itàlia, la banda Baader-Meinhof a Alemanya, el FRAP aquí, els

“Mao utilitza la revolució cultural per alliberar-se dels seus contrincants dins el partit”

GRAPO..., uns grups armats que practiquen un terrorisme sense gaire sentit a Europa i que estan molt poc arrelats a les masses. Duren poquíssim. Però, en canvi, a Amèrica molts dels grups armats que es constitueixen durant els 70 i els 80 fan bandera del maoïsmes.

—**Sendero Luminoso.**

—Sendero Luminoso és el cas més espectacular. I a Àsia també hi havia alguna guerrilla maoïsta, la del Nepal, per exemple. Però a Europa no van durar gaire. A l'estat espanyol, les organitzacions maoïstes que a principi de la transició semblaven molt poderoses varen durar dos dies. En un tres i no res van desaparèixer. Si fas un recompte, a l'estat n'hi havia mitja dotzena i el 1985 ja no en quedava cap o eren molt residuals. El Moviment Comunista s'havia ajuntat amb l'ORT, però la unió no dura gens; l'OICE (Organització de Izquierda Comunista d'Espanya) també acaba desapareixent; el PCML, que

era el primer maoïsta d'Espanya —de Catalunya, no, perquè ja havia sortit Bandera Roja abans... Tots aquest partits tenen una vida molt curta.

—**Al capdavant, doncs, han tingut més ressò les organitzacions armades maoïstes: Sendero Luminoso ha tingut una vida llarga i, a Europa, les Brigades Roges, Baader-Meinhof, els GRAPO...**

—A Europa no podien tenir vigència, perquè a Europa una guerra popular revolucionària, com formulava Mao, no tenia raó de ser. Tenia raó de ser en països que vivien situacions tercermundistes.

—**Més encara perquè era pensada per un país rural.**

—Sí, en països amb mancances estructurals importants, amb sectors sobreexplotats que passen gana. D'aquí ve que hi hagi un moviment guerriller molt actiu que reivindica el maoïsmes i que, fins a un cert punt, arriba als nostres dies: fins i tot la reaparició de guerrilles a Mèxic els anys 80.

—**La guerrilla zapatista del Subcomandante Marcos?**

—Sí, a Mèxic havia desaparegut. Tot i que el moviment estudiantil hi va tenir molta importància el 68, amb la mortaldat d'estudiants a la plaça de les Tres Cultures. També és veritat que a l'Amèrica Llatina ja hi havia una tradició de guerrilles anterior.

—**I no totes les guerrilles són maoïstes.**

—No ho és la del Salvador, per exemple. Eren més les guerrilles de cert to populista com la castrista, com les que volia impulsar el Che Guevara després del triomf a Cuba: els anys 60 hi ha una revifalla de la guerrilla a tot el continent. Guevara vol exportar la revolució a través de guerrilles a més països. Però no tota la guerrilla llatinoamericana és maoïsta, no. I després de la mort de Mao el 1976, tot i que es manté la seva figura, ja no conservarà el carisma que tenia. Una de les primeres actuacions del Partit Comunista Xinès va ser la detenció de la Banda dels Quatre, entre els quals hi ha la mateixa vídua de Mao, que era el sector més radical. A partir d'aquí el pensament maoïsta ja no es referà.

Alex Milian